

Автор і упорядник

Лукащук Руслана Миколаївна,
вихователь

Державного професійно-
технічного навчального закладу
«Острозьке вище професійне
училище»

Педагогічний стаж: 26 років

*Професійне кредо: «У вихованні
головне все...»*

«РОЗДУМИ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ЧЕСТЬ»

Круглий стіл

Мета. Зміцнювати і поглиблювати найцінніші громадянські якості вихованців, формувати їх активну життєву позицію, спрямовувати процес самовиховання особистості патріота-українця.

Обладнання: вислови поетів та громадських діячів про любов до Батьківщини, столи, розставлені по колу, усі учасники сидять за столами.

План

Поет-гуманіст про любов до України.

Скарб – почуття національної честі і гідності.

Бути чесною людиною нелегко.

Марченко обрав правду і національну честь.

Не може бути патріотизму без розвиненого почуття національної честі і гідності.

Вступне слово вихователя:

«Дякую Богу, що дав мені народитися українцем» - це останній запис у щоденнику Олеся Терентійовича Гончара, добре знаного у світі українського письменника-гуманіста. Ці слова, що вилилися із самого серця в час, коли людина вже збиралася стати перед судом Божим, - вияв глибокої любові до рідної України, ознака великої гордості за свій багатостраждальний народ, свідчення безмежного почуття національної честі.

Учень 1. Це почуття у нас віками топтали загарбники-чужинці й доморощені відступники, а воно вставало, росло, розвивалось і множилося в серцях нових і нових людей – найстійкіших, найвірніших, найвідданіших. Без нього ми не збереглися б, як нація, і не було б нині такої держави, як Україна. А вона є, не вмерла і не вмере! За віки неволі виплодилась і сила-силенна рабів, людей без національної гідності і честі, і вони, зламані злиднями, страхом перед голодомором, катівнями, приреченні животіти, закодовані на плазування перед повелителями, звичні до темряви, - злякалися світла свободи, не повірили в його торжество.

Учениця 1. Ця частина населення (не громадяни, а саме – населення) України є опорою для явних і прихованих ворогів нашої державності. Їхньою несвідомістю, їхньою рабською психологією, їхнім затуманеним соціальним пороком, розумом користується, їх нерозвинені почуття експлуатує, ними маніпулює хитре й підступне антиукраїнство.

Учень 1. Ось чому ми, українці, увійшовши в період, коли вже маємо право творити життя за власними законами, коли маємо пишатися передовими здобутками, на превеликий жаль, дуже мляво рухаємося у

поступі до повного торжества свободи, до омріяної могутньої слави Української держави.

Учениця 1. У цій бесіді ми не ставимо за мету осудити тих духовно скалічених недоукраїнців. Бо ж не вина, а трагедія їхня, що такими породила їх неволя. Може, якась частина цих людей і прозріє з часом. Але на це дуже мала надія. Пригадаймо старозавітну біблійну історію визволення з єгипетської неволі.

Учениця. Мойсей євреїв сорок літ

Водив в пісках пустині.

Щоб оновить єврейський рід,

Щоб раб в дорозі згинув.

Щоб в «обітованій землі»

Рабом не було чути,

А ті, що виростуть, малі –

Були в душі розкуті.

Чекає й нас та боротьба

За дух святий в народі,

Щоб на шляху лишить раба

У мандрах до свободи.

(Володимир Косовський).

Учень 1. Важко сказати, яким довгим буде наш шлях, на якому залишаться останні раби. Важливе інше: якими виростуть народжені в уже вільній Україні діти, такою буде й вільна Україна.

Учениця 1. Ось чому так важливо, щоб кожен юнак і дівчина, нині ще учні, а завтра господарі держави, винесли із навчального закладу та рідного дому цей великий духовний скарб – почуття національної честі й гідності.

Учень 1. На цю тему ми не раз говорили. Звернемося до неї й нині і запитаємо себе, уже дорослих юнаків і дівчат: чи можемо ми отак переконано й щиро, як на сповіді, сказати: «Дякую Богу, що я народився українцем». Це питання риторичне. Я не чекаю зараз на вашу відповідь. Відповіддю буде

ваше життя, ваші вчинки, ваша громадянська позиція. Сьогодні ж поміркуємо над самим поняттям національної честі, неоднозначним, як саме слово «честь».

Учениця 1. Поняття національної честі будемо осмислювати в двох аспектах:

- як сукупність ваших моральних принципів, якими людина керується в житті і діяльності;
- як реалії, які роблять честь нації, є характеристикою її величі і гордості.

Вихователь. (Бесіда з учнями, їх висловлювання).

Наведемо деякі реалії, взяті з історії чи сучасного буття українського народу.

Вашим завданням буде висловитись, які з них є для нашої нації гордістю, а які ганьблять честь нації.

Українці – одна з найдавніших хліборобських націй. З давніх-давен Україна славилась, як житниця Європи.

Арабський мандрівник Павло Халепський (17 століття) захоплювався охайною гостинністю та освіченістю українського народу.

Кобзар Тараса Григоровича Шевченка має планетарне значення, він демократизував світову літературу.

Мало який народ може похвалитися скарбницею, рівною українській за багатством і красою.

Першу демократичну Конституцію в Європі створив українець – козацький гетьман Пилип Орлик.

В обласному центрі України її ворогами відкрито пам'ятник Катерині II – цариці-розпусниці, яка, за словами Т.Г.Шевченка, «доконала» козацьку Україну.

На лоні прекрасної природи України часто зустрічаються сміттєзвалища навколо міст, у лісах, на полях, біля водойм.

Багато державних чиновників в Україні (навіть народних депутатів та діячів культури) не володіють державною мовою.

(Висловлювання учнів – оцінка ними названих реалій з позиції національної честі).

Вихователь. Я хочу Вас попросити навести власні приклади фактів, подій, особливостей, які роблять честь Україні і, навпаки, таких, що ганьблять.

Тепер уявіть себе завтрашнього, тобто високопрофесійного спеціаліста керівника, господарника, тощо. Як ви будете діяти в своїй сфері, щоб не заплямувати, а піднести і примножити національну честь України?

Учень 1. Пропонуємо вам (на вибір) такі посади: міністр енергетики, журналіст, учитель, фермер, депутат парламенту, начальник будівництва, юрист, мистецтвознавець, артист, священник, мер міста (сільський голова), банкір, (можна інші).

(Учні наводять приклади.)

Учениця 1. Окресліть орієнтовно коло своїх обов'язків, уявіть, що може бути на перешкоді до їх виконання, накресліть стратегічний план дій.

Учень 1. Можливо, не всім доведеться бути спеціалістами високого рангу, керівниками, багатими бізнесменами, тощо. Хтось буде звичайною людиною, скромним трудівником певної сфери діяльності. Але, напевно, кожен із вас стане батьком або матір'ю.

Учениця 1. Що ви можете і збираєтеся зробити для підтримки і примноження доброї слави свого народу і держави?

(Виступ заздалегідь попереджених юнака та дівчини).

Вихователь. Підсумовуючи нашу з вами розмову, хочу нагадати вам беззаперечну істину: бути чесною людиною – нелегко! Адже це означає завжди діяти по справедливості, що не всіх влаштовує. Говорячи правду у вічі, ви ризикуєте зіпсувати взаємини із окремими людьми або нажити ворогів. Обходячись чесно заробленим, ви не можете зрівнятися

матеріальними статками з тими, хто не гребує обманом чи крадіжкою, намагаючись викрити зло або перешкоди йому ви наражаєтеся на небезпеку.

Учень 1. Як не парадоксально, але в Україні доводиться нелегко відстоювати національну честь українців. Про наш час, з його реаліями можна сказати словами Т.Г.Шевченка, живемо «на нашій не своїй землі». Не рідко людина опиняється в ситуації, коли перед нею стоїть вибір: особисте чи загальнонаціональне. Випробовування на міцність витримують ті, хто не мислить свого щастя без щастя України, особистої слави без слави Батьківщини, власної честі на фоні безчестя нації.

Учениця 1. У кого на першому плані власне его, той, як правило, не витримує випробування страхом, користю чи владою. І чим вище людина стоїть на щаблі влади, тим більше від її вчинків залежить добре ім'я її держави і народу, тим більше мужності треба їй, щоб зберегти власну гідність і не зганьбити держави.

Учень 1. Наша вітчизняна історія зберегла багато яскравих прикладів мужності і жертвовності синів і дочок України – від легендарного козацького ватажка Байди Вишневецького – до політв'язня комуністичних катівень – Василя Стуса. Від масового героїзму полеглих під Крутами до голодуючих студентів восени 1990 року на Жовтневій площі Києва (нині Майдан Незалежності) та Революції Гідності на Майдані незалежності у 2013-2014 роках.

Учениця. Я хочу розповісти детальніше про одну людину, про яку багато із вас, можливо, і не чули. Київський інтелігент в третьому поколінні, Валерій Марченко, народився у 1947 році. Він не знав ні голоду, ні холоду, зростаючи в родині науковців. Закінчив Київський університет, став журналістом, літературним працівником республіканської газети. Чого ще хотіти? Пиши хвалебні статейки і розкошуй. Але Валерій бачив і розумів, що живе в імперії брехні і лицемірства. Може розуміли це і інші, та писали про «торжество ленінської національної політики» або, в кращому випадку, відмовчувались. Молодий журналіст Марченко пішов іншим шляхом: він

обрав правду і національну честь. За статті «Київський діалог», «За параваном (ширмою) ідейності», «Страшний якийсь тягар», за розповсюдження антирадянського твору І.Дзюби «Націоналізм чи русифікація?» та антирадянські балачки 1973 року, 29 грудня, його було засуджено до шести років позбавлення волі і двох років заслання. Не зважаючи на жорстокі невідільничі умови і в таборах, і на засланні Марченко вперто працював над собою, вивчав англійську мову, перекладав українською письменників, які приваблювали його своїм оптимізмом. Стоїчно переносив хвороби, знущання наглядачів. Захопився яскравими особистостями колишніх бійців ОУН-УПА, їхньою ідейністю і мужністю, як і в часи боротьби, так і в таборах.

Уже набравшись вражень в ув'язненні Валерій без остраху пише відкриті листи до журналістів за кордоном, до генерального секретаря ООН, які заплющували очі на репресії в СРСР.

Відбувши заслання, Марченко ненадовго повернувся до Києва. Але, живучи за Шевченковим «караюсь, мучусь, не каюсь», 22 жовтня 1983 року був заарештований вдруге.

Ось діалог важкохворого Марченка з прокурором (читають два учні):

Прокурор. З якою метою був виготовлений антирадянський ворожий за змістом документ?

В.Марченко. З метою - сказати людям правду.

Прокурор. Ви твердите, що написане вами – правда?

В.Марченко. Чистісінька.

Прокурор. Яким чином цей документ потрапив за межі ВТК (виправно-трудова колонія)?

В.Марченко. Не скажу.

Прокурор. Чому?

В.Марченко. Бо ви людей саджаєте. Вам істина не потрібна, вам потрібно людину до в'язниці посадити!

Прокурор. Марченко, уявіть собі, що було б, якби кожна людина в нашій країні почала писати, що їй заманеться, та ще й за кордон передавати?

В.Марченко. Було б так, як у справжній демократичній країні.

Учениця 1. З другого ув'язнення Валерій Марченко не повернувся. Ледве живого, його привезли до Ленінградської в'язничної лікарні, де він і помер 1984 року, 7 жовтня. З великими труднощами мати домоглася перевезення тіла сина на Україну й поховання в селі Гатному Києво-Святошинського району поряд із дідом Михайлом Марченком...

(Матеріали взято із книги Ю. Хорунжого «Чужі чину».)

Учень 1. Уже не один рік ми займаємося самовихованням. Самовиховання – це не стихійний процес, а напружена робота розуму і серця, цілеспрямована діяльність. І кожен, хто займається цим свідомо, безумовно прагне до свого ідеалу.

Учениця 1. «Без мрії можна жити», співаємо в пісні. Свята правда. Але люди поділяються на безплідних мрійників і тих, хто робить усе, що може, щоб мрія стала дійсністю. Можна все життя мріяти про принца й залишатися попелюшкою, а можна зробити все, щоб попелюшка перетворилась на принцесу і стала гідною свого принца. Це, звичайно, в образному значенні.

Учень 1. Самовиховання – це творення особистості відповідно до ідеалу. Ідеал людини – не просто сукупність певних рис, це не абстрактний образ. Це, найчастіше, людина чи люди, наділені рисами, гідними вашого захоплення.

Учениця 1. Проте, як сумно стає, коли спостерігаєш за молоддю, яка марно витрачає час і повільно вбиває свій ще молодий і незміцнілий організм нікотином, алкоголем чи наркотиками, а душу отруює спогляданням та слуханням сумнівної вартості аморальної чужої продукції, яка поширюється продажними засобами масової інформації.

Вихователь. Шановні присутні! Якби вас раптом звинуватили у відсутності патріотизму, ви б, напевно, образилися. Кожен вважає себе патріотом своєї Батьківщини. Тому, запам'ятайте: не може бути патріотизму

без розвиненого почуття національної честі і гідності. Хочеться вірити, що кожен з вас своєю працею, своїми вчинками, великими та маленькими, примножить добру славу України, ніколи не дозволить ганьбити і сам не зганьбить національної честі українця.

УПА – ЦЕ ВІРА В ОТЧИЙ КРАЙ

Інформаційна година

Мета: Ознайомити учнів з героїчними сторінками минулого України, виховувати патріотичні почуття та національну свідомість.

Обладнання: Вирізки з газетних та журнальних статей, відеоматеріали - спогади членів Української Повстанської Армії.

Хай же вічно буде слава павшим героям,
що сипали своє життя на жертвовник нації.

План

Доля УПА одна з найтрагічніших сторінок в історії народу України.

Створення формувань УПА.

Степан Бандера – голова ОУН.

Спогади, спогади...

Хай же вічно буде слава про них.

Вірш (*читає учениця*)

Зародились ми великої години
З пожеж війни і полум'я вогнів.
Плекав нас біль по втраті України,
Кормив нас гнів і злість на ворогів.
І ось ми йдемо у бою життєвому –
Тверді, міцні, незламні, мов граніт:
Бо плач не дав свободи ще нікому,
А хто борець, той здобуває світ.
Доволі нам руїни і негоди –
Не вміє брат на брата йти у бій,
Під синьо-жовтим прапором свободи
З'єднаєм весь великий нарід свій.

Вихователь. Це пісня – гімн Української Повстанської Армії, створеної в жовтні 1942 року. Доля УПА – одна з найтрагічніших сторінок в історії народу України. Українська Повстанська Армія (УПА) вела справедливу боротьбу проти військових армій двох найжорстокіших, тиранічних режимів світу. Були страшні жертви....

Учень 1. Більш як піввіку мовчала згвалтована історія, мовчали люди, а коли і назвали імена героїв, то говорили з острахом, пошепки. Нині до нас повертаються пласти правди, а з ними – імена борців за національну незалежність, за право на життя, за свободу і віру.

Учениця 2. Згадаймо історію. Колись наш рідний край був вільною, багатою і великою державою, що славилась на цілий світ. У цій державі вільно жили наші пращури. Були в них тоді свої школи, де діти вчилися рідної мови, було військо, що боронило кордони нашої Батьківщини. Але позаздрили нам північні сусіди...

Учень 2. Ще в 1169 році московський князь Андрій Боголюбський нападає на нашу рідну землю, нищить міста і села, вбиває людей. Із того часу

на Україну сунуть лави загарбників, які грабують нашу землю, а людей запрягають у тяжке ярмо.

Учениця 1. Московські царі Петро I і Катерина II – були найбільшими ворогами українського народу, які зруйнували Запорізьку Січ.

Учень 1. Проти них завзято боролися наші козаки. Та не прийшло щастя на українську землю. Україна залишається поневоленою. Особливо трагічні тридцять років минулого століття. Сталін не хотів, щоб Україна була вільною і всіма силами намагався знищити український народ.

Учениця 2. У 1932-1933 роках він виморив голодом кілька мільйонів українських людей. У роки Другої світової війни довелося боротися проти фашистських окупантів і російського більшовизму за волю України, за її незалежність і суверенність.

Учень 2. Ця відповідальність випала на долю УПА, яка мужньо боролася із чужинцями. У бій вела несхитна віра у справедливість, переконаність у тому, що тільки зі зброєю в руках можна здобути волю рідному краю.

Учениця Батьківська земле, краю козачий,

Краю святий, Україно!

Для тебе жити, тобі служити,

За тебе вперше, єдину!

За твої гори, низи і море,

За їх довічну свободу!

За твою славу, честь і державу,

За єдність твого народу!

Учень. В лави ставайте, пута ламайте!

Годі в ярмі животіти!

Встануть зі степу – Хмель і Мазепа –

Будем намісника бити.

Стогнуть дороги, мріють пороги,

Кличе нас княжа столиця,

Нумо ж, орлята, бій розпочати,
Час за рідню помститись!

Учениця 1. Перші формування Української Повстанської Армії створюються восени 1942 року на Волині. Формувалися вони із людей нескорених, волелюбних, мужніх. Повів їх за собою легендарний Роман Шухевич.

Учень 1. Найбільш визначним провідником, політичним лідером був Степан Бандера – голова Організації Українських Націоналістів (ОУН). Народився він 1 січня 1909 року в селі Старий Угринів. У ранньому віці був у скаутській організації, а в 1919 році вступив до ОУН.

Учениця 2. Все своє життя він боровся за волю і незалежність, мріяв створити малу підпільну армію, яка була б готова боротися з кожним, хто стане на шляху української незалежності. Але в 1941 році німці заарештували Степана Бандеру і тримали його у в'язниці до вересня 1944 року. Гітлер ніяк не міг погодитися із існуванням незалежної України, а російські більшовики і поготів. Тому їх не покидала надія знищити Степана Бандеру. І 15 жовтня 1959 року їм вдалося це зробити.

Учень 2. Воскресла Україна, а з нею ім'я Степана Бандери, її справжнього патріота. Зараз в Угринові, на його батьківщині, споруджено йому пам'ятник.

Учениця 1. О, Україно! Яка ти чарівна та люба! Яка дорога ти кожному з нас! Поглянь, скільки твоїх вірних синів, лицарів-героїв, покладали свої буйні голови в обороні твоєї волі і честі.

Учень 2. «Будь горда, Україно, за них! Ти вічна в їх жертві, а вони вічні в тобі...», - так велично сказав письменник Марко Боєслов.

Вихователь. Пролита кров членів УПА не кане в майбуття. Вона кличе нових героїв на нові подвиги. У боротьбі гартується нація, червона кров і сміливі серця нових послідовників святої правди.

Сини України! Українські повстанці!.. Вони вмирили, як герої, а останніми їхніми словами були: «За тебе, свята Україно!»

Вони вмирали ще зовсім юними, навіть не ставши на весільний рушник. Своєю кров'ю вони зросили святу землю, вони вмирали, щоб Україна жила і воскресла.

І воскресла Україна, і воскресла воля. І хай вічною буде слава героям, що віддали своє життя на жертвник нації.

Учень. Коли ви вмирали, вам дзвони не грали,

Ніхто не заплакав над вами.

Лиш в чистому полі гриміли гармати –

І зорі вмивались сльозами.

Як нас хоронили у темну могилу

Від крові земля червоніла.

Під хмарами круки стадами літали

На ваших могилах хрести похилились,

Калина зігнулась до долу.

Спіть, хлопці-соколи!

Ми гостримо зброю і ждемо на поклик до бою!

Вихователь. У нашій пам'яті завжди будуть герої, які здобували нам волю, землю і щасливе майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Герої та знаменитості в українській культурі / О.Гриценко (редактор-упорядник). - К., 1999.
2. Мельник Л.Г. Герої народних повстань. - К., 1990.
- 3.Оглоблин О. Люди старої України та інші праці. - Острог - Нью-Йорк, 2000.
4. Верстюк В., Остапенко Т. Діячі Центральної Ради: Біогр. довід. - К., 1998.
5. Полководці Війська Запорозького: Історичні портрети. - К., 2004.

6. Хто є хто в Україні: бібліографічний словник. - К., 1997.
7. Журавльов Д.В., Хто є хто в українській історії / худ А. Єроміна - Харків: Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2011. - 416с.
8. Супруненко В.П. Ми - українці. Енциклопедія українства: у 2 кн. / В.П.Супруненко. - Дніпропетровськ: Дніпрокнига, 1999
9. Виховання громадянина, патріота, гуманіста. Навч. - метод. посібник. / К.І.Чорна - К.: ТОВ "ХІК", 2004. - 96 с.
10. Грушевський М. На порозі нової України. - К., - 1991
11. Пустовіт В. Самосвідомість нації // Розбудови держави. - 1993. - №9. - с. 27-29.
12. Новикова А.І. Виховувати національну свідомість / Орієнтовна програма з "Етики та основ загальнолюдської моралі" // Рідна школа. - 1991. - №4. - с. 14-17.